

DATUM: 10. 6. 2024
MÍSTO: Nová radnice, Zasedací místnost tajemníka MMB
ÚČASTNÍCI: 12 zástupců z řad nezávislých divadel i příspěvkové organizace

Zápis z tematické skupiny Divadlo, performance a cirkus

PROGRAM

1. POTENCIÁL DIVADELNÍ SCÉNY
2. VÝZVY, PROBLÉMY A BARIÉRY
3. PUBLIKUM
4. KOMUNIKACE
5. TRENDY A INSPIRACE V ZAHRANIČÍ
6. KULTURNÍ INFRASTRUKTURA
7. SPOLUPRÁCE ORGANIZACÍ

1. Jaký potenciál vidíte v oblasti divadla, performance a cirkusu v Brně a jak by se dal městem více podpořit? (v rámci trendu a inovace, exportu, propagace ad.)

Velkým potenciálem pro rozvoj nezávislé scény i komunikaci s městem je vznik asociace Brněnská nezávislá divadla. <https://brnenskadivadla.cz/>

Potenciál je v tom naučit diváky jezdit i mimo centrum, nedržet se jen centra a pomyslných historických hradeb. Nezávislá divadla jsou velmi silná ve využívání specifického prostředí. Je škoda, že není více funkční projekt Zaber to! Také by bylo vhodné rozvinout více projekt Plug & Play.

Subjekty vnímají, že je potřeba lépe komunikovat participační nástroje, konkrétně by například u brněnského kulturního fóra uvítali vyšší míru participace scény. Rádi by si sami volili témata, která na fóru budou probírána. Jako podnět na další téma fóra padla aktuální situace okolo edukačního centra v Janáčkově divadle, u níž mnozí ze zúčastněných podporují myšlenku vzniku edukačního centra a obecně je edukace publika pro divadelní scénu velmi důležitá.

2. Jaké jsou podle vás hlavní výzvy, problémy a bariéry kterým čelí divadelní scéna?

Akutním a největším problémem je nedostatek financí.

Nezávislá scéna potřebuje vyšší finanční podporu tak, aby měla adekvátní životní podmínky. Na téma financí volně navázalo téma dotačního systému:

- jako nejasné a problematické je, že se využívají pro grantové žádosti předpokládané rozpočty, které nezohledňují nezpůsobilé náklady, rozpočty nejsou reálné a subjekty se pak můžou dostat do problému, když jim například nevyjde předpokládaný grant, hodně to ovlivňuje i požadované částky v rámci dotačních programů, ze kterých je pak vypočítávána poměrově finanční částka na dotační program pro danou oblast
- problematickou se může stát i sankce při poklesu nákladů nad 40 % oproti avizovanému rozpočtu, podporuje to částečnou netransparentnost, uvítali by možnost původního přeschvalování v Zastupitelstvu města Brna bez krácení poskytnutých částek
- hodnotitelé by měli být prokazatelní odborníci, v hodnoticích komisích by neměla by figurovat politická reprezentace

Přítomní by uvítali další setkání čistě k dotační problematice.

Jako problém vnímá scéna, když politici nenaplní schválenou Strategii kultury a kreativních odvětví. Když už je dokument jednou schválen, měl by být naplňován. Jasně vize a určitá koncepční stabilita je pro kulturní a kreativní oblast potřebná. Jako příklad negativní praxe bylo opět poukázáno na záměr edukačního centra v Janáčkově divadle.

Dalším problémem je nejistota ohledně prostor, ve kterých organizace působí, ale nejsou jejich vlastníky. Organizace často neví, jak dlouho dopředu mají plánovat programy, nemají jistotu dlouhodobého pronájmu prostor / zázemí. Nevyplatí se jim investovat do prostor, protože když už je nějak opravit, může se stát to, že jim bude dána z prostor výpověď nebo nebude prodloužena smlouva o pronájmu.

Je tedy třeba podporovat sdílená kulturní centra.

Decentralizace kultury je prioritou s ohledem na řadu faktorů (například výše nájmu prostor v centru, nedostatek prostor v centru, aj.), ale současně je problematická z více důvodů:

- roli hraje pravděpodobně určitá mentální bariéra diváků jet za kulturou mimo centrum města
- syndrom provinčního města
- problémem je často i spolupráce s některými městskými částmi

Je super ukazovat, že věci jdou i mimo centrum. Divadlo je skvělým nástrojem k decentralizaci kultury, umí oživit veřejný prostor a je to i silný nástroj k budování komunity. Aktuálně hrát divadlo v okrajových částech Brna se aspoň trochu hospodárně dá pouze v případě, že se organizace konkrétně domluví s nějakou školou nebo jiným publikem, jinak je to ztrátové.

Problém s městskými částmi byl dříve rozvinut. Časté je, že subjekty dají nějakou budovu dohromady, ale není jejich, a pak je ta budova zase zabavena. Některé městské části nechávají svůj majetek dlouhodobě chátrat. V případě, že se něco dlouhodobě funguje, přerůstá to do prostoru a komunitního života dál, má přitom smysl divadelní subjekt podpořit. Očekávaný je i tlak na zvyšování nájmu na některých městských částech. Zejména u nezávislých kulturních organizací se přitom nedá srovnávat komerční a nekomerční pronájem. Pro městské části kultura znamená a priori hody nebo podobná komunitní akce, ale jinak je to pro ně sprosté slovo. U městských částí je jejich postup mnohdy netransparentní.

Z hlediska infrastruktury je prostor ve městě relativně dost, ale problém je pak domluva na úřadech či s majiteli prostor. Obecně chybí spíše technické vybavení a možnost si jej zapůjčit. Investiční dotační program na nákup hudebních nástrojů a techniky byla velmi správná reakce na aktuální problémy, ale letos nebyl vyhlášen. Program bude subjektům chybět, uvítali by jej zpátky. V dlouhodobém hledisku jim velmi pomáhá.

Problémem je odliv mladých talentů, který je ovlivněný počtem příležitostí i výší finančního ohodnocení, které bývá zejména v Praze vyšší.

3. Jaké publikum v těchto kulturních oblastech dominuje a jaké naopak chybí? Existují vůbec přehledy nebo průzkumy publika subjektů v oblasti divadla, performance a cirkusu? Proč je tomu tak a jakou roli v tom hraje/či může hrát město Brno?

Příspěvkové organizace mají nějaká data ze systémů pro prodej vstupenek, ale nejsou kompletní, obecně jde vždy spíše jen o jednorázový nákup. Sami lektori v organizacích řeší, že neví vůbec nic, nemají potřebná data o publiku. Průzkumy jsou drahé a organizace je tak nemůžou udělat, ale chybí jim. V Národním divadle Brno se v minulosti nějaké výzkumy publika v menším rozsahu (pro festival Janáček Brno průzkum publika jako diplomová práce – v roce 2012, 4000 respondentů z více než 30 zemí světa) uskutečnili. Potenciál je ve výzkumných sondách na sociálních sítích ve spolupráci se studenty, ale vždycky je to otázka určité sociální bubliny, ve které se student pohybuje, výzkum podobného charakteru není kvantitativním, nelze jej generalizovat.

Obecně se divadelní scéna potýká s problémem, že řada subjektů neví, pro koho tedy programy mají. Silný potenciál v tomto je využití univerzit, tedy ideální cesta je domlouvat spolupráci se studenty skrze univerzity, které pak garantují určitou kvalitu a současně mají se studenty vyřešeny často licenční a autorské náležitosti. Data je možné získat i díky stážistům.

Smysl mají i analýzy a průzkumy Odboru kultury MMB – např. výzkum Kulturní potřeby obyvatel města Brna. Povědomí o nich a obecně o datech města včetně mapových aplikací nicméně není tolik rozšířené.

Závisí také na typu divadla, například výjezdová divadla průzkum publika neudělají a tyto data nezjistí.

Nejméně zainteresovaná je skupina tzv. young adults (14-21 let). To souvisí i s potřebou edukačních center nebo i center na periferiích, kde bude možnost s touto skupinou téma rozvíjet. Důležitým faktorem je tady spolupráce se středními školami. Doprovodných vzdělávacích programů je hrozně moc i v souvislosti se školními aktivitami, ale divadelní scéna vnímá nulovou odezvu od středních škol. Problém přitom není v zájmu dětí, ale aktivitě pedagogů těchto škol. Je to také spojené se znalostí subjektů. Řada pedagogů si vybírá jen z velkých zřízovaných organizací, které znají, ale nemá mnohdy důvěru k menším nezřízovaným subjektům bez ohledu na jejich kvalitu. Velkou roli v tomto hrají i osobní vazby. Obecně by ale scéna uvítala vznik nějakého nabídkového katalogu pro střední školy stejně jako nějaký formát „veletrhu“ / možnosti osobního představení se organizací.

Vhodné by bylo, aby se organizace více zapojili i v rámci Klubu mladých diváků v Brně a začali s touto platformou spolupracovat.

4. Jak může město lépe komunikovat s umělci a kreativci, aby získalo jejich názory a zapojilo je do aktivního procesu plánování?

Scéna vnímá nevyužitý potenciál v propagaci - existují i další divadla než jen zřízovaná.

Přestože ví o portálu gotobrno.cz nevyužívají jej tolik. V rámci zpětné vazby k portálu gotobrno.cz přítomní daly tyto podněty:

- Reálně jim chybí informace o tom, jak je portál gotobrno.cz využíván, kdo na něj chodí. Dávají sem nějaké akce, ale chybí jim zpětná vazba o návštěvnosti webu a konkrétně jejich aktivit.
- Chybí jim uživatelský účet, kde by se subjekt mohl podívat na nějakou historii, kolik lidí se na to podívá, nebo upravit v případě změny akcí, což je teď problém. (Podobný princip kulturního kalendáře s uživatelským rozhraním má například Kaunas.)
- Dále chybí například vyfiltrování lokace.
- Uživatelsky je to jednoduché, ale není to motivující pro uživatele, aby tam akce přidávali. Největší motivací k využívání podobných platform jsou data, která scéně chybí, a které by potřebovali i kvůli výročním zprávám. Uživatelské profily by byly i řešením pro větší množství akcí.

S ohledem na výše uvedené si nezřízovaná divadelní scéna pro vlastní propagaci zřídila také vlastní webové stránky v rámci asociace Brněnská nezávislá divadla, které mimo jiné obsahují představení zapojených nezávislých divadel i jejich program. Tyto webové stránky umožňují i větší filtrování. Ačkoliv jsou členové velmi odlišní, tak v propagaci jsou jednotní. Brněnská divadla.cz mají šablony, které si jednotlivé organizace sami upravují. Cílem webu nicméně není nahrazovat gotobrno.cz, ale doplnit nabídku (např. jako Brno město hudby), asociace má v plánu o propagaci jednat i s TIC BRNO, příspěvkovou organizací.

5. Vnímáte v oblasti divadla, performance a cirkusu v Brně nedostatek vyhovujících prostor pro tvorbu a prezentaci? Pokud by vznikly nové budou udržitelné? Kdo by je měl provozovat a jakou roli hraje lokalita centra?

Decentralizace je absolutně nutná, v centru jsou nejen vysoké nájmy, ale i nabídka prostor je omezená. Divadelní scéna vnímá tzv. syndrom provinčního města, tedy je potřeba překreslit mentální mapu města a překročit s kulturou do prostor mimo Brno-střed. Problémem je i určitá samostatnost městských částí, které často nejsou transparentní. Ve vztahu ke kultuře u mnohých vnímá divadelní scéna, že pro ně existují hody a podobné komunitní akce s občerstvením, ale o jinou kulturu nejeví zájem nebo je to pro ně „sprosté slovo“.

Byla připomenuta i skutečnost, že i když divadla cíleně mimo centrum vyrazí a opravují či udržují prostor, ve kterém působí, můžou o něj následně snadno přijít. Případně pokud budovy rekonstruuje i jejich majitel, zvýší se tím i částka za jejich pronájem a stanou se tak mnohdy již nedosažitelnými pro možnosti menších nezávislých souborů. Často se tak divadelní nezávislá scéna ocitá v situaci, kdy nemá dostatek prostředků na pronájem adekvátních prostor, a současně se jim ve starých budovách ničí vybavení.

6. Víte o nějakém inspirativním příkladu z jiného měst / země, který by dle vás mělo město Brno v oblasti divadla, performance a cirkusu využít při tvorbě nové Strategie KKO?

Jako příklad dobré praxe byla zmíněna Praha ve vztahu k problematice individuálních dotací. Těch je v Praze mnohem méně. Scéna přitom vnímá individuální dotace jako netransparentní, a i když uznává, že je to zákonné právo politické reprezentace, v Brně je individuálních dotací moc. Padl tak dotaz, zda je šance změnit systém. Dlouhodobou podporu a bez vzhledu odborných hodnoticích komisí, jako například individuální dotace u festivalů, vnímá sektor jako problém. Právě v Praze toto není.

7. Jak vnímáte v oblasti divadla, performance a cirkusu mezi-institucionální a mezioborovou spolupráci? Jakou roli hrají umělecké univerzity v brněnském divadelním prostoru? Platí stále neschopnost tohoto odvětví proniknout do celorepublikových i zahraničních médií?

Bez síťování by i během pandemie COVID-19 brněnská divadelní scéna skončila. Hodně projektů je ve spolupráci díky sdílení lidí – jejich spoluprací s více subjekty. Velká závislost je pak na univerzitním prostředí – absolventi.

Nová asociace Brněnských nezávislých divadel obecně spolupráci v rámci divadelního sektoru pomohla. Je ideálním prostředníkem mezi nezřizovanou scénou a institucemi či městem.

Obecně funguje spolupráce s Janáčkovou akademií múzických umění například na projektu „Buď jamák!“.

Spolupráce se nabízí i v rámci edukace publika vytvořením programu zaměřeného na školy. Scéna by uvítala v této věci spolupráci města a vznik nějakého nabídkového katalogu pro střední školy stejně jako nějaký formát „veletrhu“ / možnosti osobního představení se organizací. Ideálně by podobná aktivita měla proběhnout na jaře, aby to měli školská zařízení možnost implementovat do svých plánů před dalším školním rokem.

Vhodné by bylo, aby se organizace více zapojili i v rámci Klubu mladých diváků v Brně a začali s touto platformou spolupracovat.

Důležité je navázat spolupráci s českým rozhlasem a českou televizí. Nastavení je takové, že pro nové projekty hledají „nové tváře“. Producenti mnohdy nedají šanci novým lidem v rámci lokální scény a vozí si své týmy z Prahy, ale často je to jen o načasování a opět osobních vazbách. Obecně je v Brně spíš hraný dokument než filmová tvorba. Vzniklo ivysílání „What the Fact?“ na platformě YouTubem, pro které se hledá nový obsah. Toto by mohla být příležitost i pro brněnské umělce.

Obecně panuje názor, že spolupráce mezi zřizovanou a nezřizovanou scénou v podstatě neexistuje. Bylo by lepší to více reflektovat a zohledňovat, klást na tuto spolupráci vyšší důraz. Hodně je to asi otázka lidských kapacit, ale je si co vzájemně dát.

ZÁVĚR

Celkově z diskuse vplynuly tyto hlavní bariéry pro divadelní sektor:

- 1) nedostatek financí

- 2) nedostatek dostupných prostor pro činnost organizací
- 3) složitá komunikace zejména s městskými částmi
- 4) edukace publika - potřeba posílení spolupráce mezi školskými zařízeními a divadelním sektorem (z hlediska publika nikoliv spolupráce s univerzitním sektorem), potřebná podpora edukačních aktivit a center

Hlavním podnětem je navýšení financí pro dotační programy v oblasti kultury.

Z hlediska infrastruktury je důležitá podpora kulturních center. Současně by bylo vhodné rozvinout diskusi s městskými částmi o větší podpoře kultury. Divadelní scéna cítí i potřebu větší podpory edukačních aktivit.

Ukázalo se, že by bylo potřeba více komunikovat i o aktuálních možnostech, které město nad rámec finanční podpory pro kulturní scénu realizuje. A to nejen v metodických oblastech jako jsou dotace či pořádání akcí ve veřejném prostoru, ale i v rámci informací o datech či aktuálních participační nástrojích včetně brněnského kulturního fóra.

V nejbližší době se bude Odbor kultury MMB ve spolupráci s Odborem strategického rozvoje a spolupráce MMB a TIC BRNO, p.o. v nejbližší době zabývat zvýšením informovanosti o aktuálních možnostech prostřednictvím pravidelných workshopů, které jsou již v přípravě. Současně plánuje Odbor kultury MMB z hlediska předávání informací a možností pro brněnskou nezávislou divadelní scénu navázat úzkou spoluprací s asociací Brněnských nezávislých divadel.